

Ευχαριστήρια Ομιλία του κ. Ανδρέα Κ. Δρακόπουλου, προέδρου του ΙΣΝ, στο WMF Hadrian Gala

Αξιότιμοι προσκεκλημένοι,

Είναι μεγάλη μου τιμή να βρίσκομαι εδώ απόψε μαζί σας, προκειμένου να αποδεχθώ –εκ μέρους του Ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος και όλων των συναδέλφων μου και στις δύο πλευρές του Ατλαντικού– το υψηλό κύρους βραβείο 2016 Hadrian Award. Θα ήθελα να ευχαριστήσω το World Monuments Fund (WMF), και συγκεκριμένα τον Πρόεδρο και Διευθύνοντα Σύμβουλο του οργανισμού, Joshua David, καθώς και το Διοικητικό Συμβούλιο, για την τιμή που μας κάνουν απόψε.

Έκανα λίγη έρευνα προκειμένου να φρεσκάρω τις γνώσεις μου σχετικά με τον Αδριανό, και θα ήθελα να μοιραστώ μαζί σας ορισμένα στιγμιότυπα από τη ζωή του Ρωμαίου αυτοκράτορα, τα οποία σχετίζονται με την αποψινή βραδιά, κατά την οποία λαμβάνουμε το βραβείο που φέρει το όνομά του. Ο Αδριανός θεωρείται ένας από τους λεγόμενους «Πέντε Καλούς Αυτοκράτορες» και είναι γνωστός για τα σημαντικά έργα οικοδόμησής του, σε ολόκληρη τη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία. Το πιο γνωστό έργο του είναι ίσως το Τείχος του Αδριανού στα βόρεια σύνορα της Μεγάλης Βρετανίας. Υποθέτω ότι το Τείχος, το οποίο αποτελεί μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς της UNESCO, παρά το γεγονός ότι ορισμένα τμήματά του στέκονται ακόμα, ευτυχώς δε μπορεί να χρησιμοποιηθεί στις τρέχουσες διαπραγματεύσεις του Brexit μεταξύ Ηνωμένου Βασιλείου και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ανάμεσα στα πιο μνημειώδη έργα του συγκαταλέγεται και η ανοικοδόμηση του Πανθέου της Ρώμης. Επιπλέον, ο Αδριανός ήταν ένθερμος θαυμαστής της Ελλάδας, υπήρξε άρχων της Αθήνας και ονομάστηκε Αθηναίος πολίτης. Επιθυμία του ήταν να κάνει την Αθήνα πολιτιστική πρωτεύουσα της αυτοκρατορίας, και η Πύλη του Αδριανού τιμά τον αυτοκράτορα ως τον «νέο» ιδρυτή της πόλης και αποτελεί σημαντικό αξιοθέατο το οποίο μπορείτε να απολαύσετε την επόμενη φορά που θα επισκεφτείτε την Αθήνα.

Φέτος το Ίδρυμά μας γιορτάζει την 20^η επέτειό του. Από την ίδρυση του ιδρύματος το 1996, η οποία οφείλεται στην αξιοθαύμαστη γενναιοδωρία του αείμνηστου ιδρυτή και θείου μου, Σταύρου Νιάρχου, έχουμε προσφέρει στήριξη σε 111 χώρες στους τομείς της Τέχνης και του Πολιτισμού, της Παιδείας, της Υγείας και του Αθλητισμού, και της Κοινωνικής Πρόνοιας. Ως μέρος της παγκόσμιας κοινωφελούς μας δράσης, έχουμε εμπλακεί σε μεγάλο αριθμό έργων διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Αυτό φυσικά μπορεί να μην προκαλεί ιδιαίτερη έκπληξη, καθότι η Ελλάδα –όπου έχουμε αφιερώσει σημαντικό μέρος των κοινωφελών μας προσπαθειών– αλλά και η λεκάνη της Μεσογείου γενικότερα, φιλοξενούν έναν τεράστιο αριθμό αρχαιολογικών χώρων και μνημείων πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ωστόσο, η προσέγγισή μας όσον αφορά τα πολιτιστικά και τα πολιτισμικά μνημεία δεν περιορίζεται στους αρχαιολογικούς χώρους. Αντιθέτως, καλύπτει ένα μεγάλο φάσμα των διαφορετικών εκφάνσεων των πνευματικών δραστηριοτήτων, τις οποίες συλλογικά ορίζουμε ως κουλτούρα ή πολιτισμό, είτε αυτές αφορούν την τέχνη, τη θρησκεία, την επιστήμη, κ.ο.κ. Αυτή η ευρύτερη προσέγγιση μας έχει οδηγήσει στο να στηρίζουμε μία μεγάλη ποικιλία έργων σε ολόκληρο τον κόσμο, τα οποία περιλαμβάνουν, μεταξύ άλλων, την διατήρηση θρησκευτικών χώρων, χειρογράφων, τόσο αρχαίων όσο και μεσαιωνικών, και ιστορικών αρχείων, καθώς και την προστασία και αποκατάσταση νεότερων κτιρίων-ορόσημων, όπως το Parkway Theater στη Βαλτιμόρη, ηλικίας 100 ετών.

Καθώς η κλιματική αλλαγή εξακολουθεί να επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό το περιβάλλον με επιταχυνόμενο και ανησυχητικό ρυθμό, τα οικοσυστήματα αντιμετωπίζονται όλο και περισσότερο ως μνημεία πολιτιστικής κληρονομιάς, και ως κρίσιμες συνιστώσες της πολιτιστικής και πολιτισμικής ταυτότητας των ανθρώπων. Παρά το γεγονός ότι ορισμένοι ενδεχομένως να είναι διστακτικοί στο να θεωρήσουν τη διατήρηση των οικοσυστημάτων ως «διατήρηση» με την παραδοσιακή έννοια του όρου, εμείς είμαστε υπερήφανοι για το έργο του Ιδρύματος στον τομέα της διατήρησης του περιβάλλοντος, ιδιαίτερα στην Ελλάδα. Με ραγδαίο ρυθμό, έχει καταστεί προφανές ότι η διατήρηση και η αποκατάσταση

του περιβάλλοντος έχει σημαντικό ρόλο να παίξει στη διασφάλιση ορισμένων από τα πιο κρίσιμα στοιχεία της ανθρώπινης εμπειρίας, προκειμένου να συντηρηθούν και να προστατευθούν προς όφελος των μελλοντικών γενεών.

Καθώς έχουμε συγκεντρωθεί εδώ απόψε για να γιορτάσουμε το εξαιρετικό έργο που πραγματοποιεί εδώ και μισό αιώνα ο οργανισμός World Monuments Fund σε όλο τον κόσμο, οφείλουμε παράλληλα να έχουμε επίγνωση του ρόλου και της σημαντικής παρουσίας των νέων, καινοτόμων και εξελισσόμενων τεχνολογιών στις προσπάθειες διατήρησης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η προηγμένη τεχνολογία εικονικής πραγματικότητας μας επιτρέπει να βιώνουμε τους αρχαιολογικούς χώρους και τα κτίρια πολιτιστικής κληρονομιάς με ασύγκριτη λεπτομέρεια και βάθος. Η τεχνολογία μας προσφέρει επίσης τη δυνατότητα να ανακατασκευάσουμε πλήρως, και με ακρίβεια, ολόκληρους χώρους. Ποιες είναι οι μελλοντικές επιπτώσεις αυτών των τεχνολογικών εξελίξεων; Καθώς οι οικονομικοί πόροι για τη διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς θα λιγοστεύουν, και καθώς ο μαζικός τουρισμός, οι συγκρούσεις και η κλιματική αλλαγή θα συνεχίσουν σε μεγάλο βαθμό να επηρεάζουν τους χώρους πολιτιστικής κληρονομιάς σε ολόκληρο τον πλανήτη και να δημιουργούν την ανάγκη για πρόσθετους οικονομικούς πόρους για τη συντήρηση και τη διατήρηση, δεν είναι δυνατόν να αγνοήσουμε το σημαντικό ζήτημα του κατά πόσον ή όχι θα πρέπει να συνεχίσουμε να επενδύουμε σημαντικά ποσά στη διατήρηση και την αποκατάσταση χώρων. Ποια είναι η πραγματική τους αξία στην κοινωνία μας, η οποία καθοδηγείται από την τεχνολογία, όταν οι ίδιοι οι τρόποι με τους οποίους διαβάζουμε και αφομοιώνουμε την τέχνη αλλάζουν διαρκώς, αμφισβητώντας τις παραδοσιακές προσεγγίσεις;

Όλοι όσοι βρισκόμαστε σε αυτή την αίθουσα απόψε, είχαμε επίγνωση και εξοργιστήκαμε με τη συστηματική και μεθοδική επίθεση και καταστροφή του σημαντικού μνημείου πολιτιστικής κληρονομιάς της αρχαίας Παλμύρας στη Συρία. Είχαμε όλοι μας την ίδια αντίδραση –έναν συνδυασμό οργής και δυσπιστίας– που βιώσαμε και κατά την καταστροφή των Βουδών της Μπαμιγιάν στο Αφγανιστάν, στις αρχές του εικοστού πρώτου αιώνα. Ο θρησκευτικός φανατισμός και ο φονταμενταλισμός παρακίνησαν σε μεγάλο βαθμό αυτές τις επιθέσεις. Ωστόσο, υπάρχει και ένας ακόμη, εξίσου σημαντικός, παράγοντας: η μελετημένη κατανόηση της σημασίας της μνήμης, της συνέχειας, της πολιτιστικής κληρονομιάς και της ιστορίας, στη δημιουργία και τη διατήρηση μίας ταυτότητας που μας διακρίνει ως ανθρώπους και που μας επιτρέπει να δημιουργούμε μία σύνδεση μεταξύ των γενεών, καθώς και του σημαντικού ρόλου που παίζουν τα μνημεία και οι φυσικές εκδηλώσεις του πολιτισμού σε αυτή τη διαδικασία. Καθώς η τεχνολογία και η εικονική πραγματικότητα θα γίνονται όλο και περισσότερο κομμάτι της καθημερινότητάς μας, τόσο περισσότερο θα αναζητούμε τα πρωτότυπα αυτά έργα τέχνης ως μία μοναδική εκδήλωση και υπενθύμιση της ανθρωπιάς μας και της σημασίας των γενεών, όπως υποστηρίζει ο Νίτσε. Η καταστροφή αυτών των χώρων και των μνημείων είναι μια προσπάθεια διαγραφής της μνήμης που υπονομεύει όλα όσα μας ορίζουν ως ανθρώπινα όντα. Η πράξη αυτή έχει προκαλέσει τόση οργή και αντίδραση, που έχει τονίσει περισσότερο από ποτέ τη σημασία της διατήρησης της πολιτιστικής μας κληρονομιάς και του κοινού παρελθόντος μας, τη σημασία των μνημείων και την ανάγκη να συνεχίσουμε να στηρίζουμε –περισσότερο από ποτέ, δεδομένου ότι οι προκλήσεις είναι μεγαλύτερες– το έργο του World Monuments Fund. Ένα βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση –κάτι που θα έπρεπε να είχε γίνει καιρό πριν– ήταν η πρόσφατη απόφαση του ανώτατου παγκόσμιου ποινικού δικαστηρίου, του Διεθνούς Ποινικού Δικαστηρίου της Χάγης, ότι η καταστροφή αρχαιοτήτων αποτελεί έγκλημα πολέμου.

Τέλος, όπως μπορεί να παρατηρήσατε στο σημερινό πρόγραμμα, η 20^η επέτειος του κοινωφελούς έργου του Ιδρύματος συμπίπτει με την ολοκλήρωση του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος στη Αθήνα, το οποίο αποτελεί και τη μεγαλύτερη μεμονωμένη δωρεά μας μέχρι σήμερα. Το έργο σχεδιάστηκε από τον Renzo Piano και περιλαμβάνει τις νέες εγκαταστάσεις της Εθνικής Βιβλιοθήκης της Ελλάδος και της Εθνικής Λυρικής Σκηνής, καθώς και το Πάρκο Σταύρος Νιάρχος. Επί του παρόντος, βρισκόμαστε στη διαδικασία παράδοσης του έργου στο Ελληνικό Δημόσιο, το οποίο θα αναλάβει τον πλήρη έλεγχο και τη λειτουργία του. Μπορεί ενδεχομένως να αναρωτηθεί κανείς πώς ένα υπερσύγχρονο έργο αυτής της κλίμακας που έχει το βλέμμα αποκλειστικά στραμμένο στο μέλλον μπορεί να σχετίζεται με

τη διαφύλαξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. Το Κέντρο Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος είναι και αντιπροσωπεύει πολλά διαφορετικά πράγματα. Ωστόσο, αποτελεί και μία προσπάθεια, τόσο σε αρχιτεκτονικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο προγραμματισμού, διατήρησης και επαναφοράς της σημαντικής έννοιας της *Αγοράς*, ως ένας ανοιχτός, προσβάσιμος, δημόσιος χώρος όπου οι πολίτες έχουν τη δυνατότητα να συναντιούνται, να σχηματίζουν κοινότητες, να συζητούν και να συνδιαλέγονται, έναν χώρο που θα ενισχύσει τους πολίτες προκειμένου να αγκαλιάσουν ξανά την έννοια της κοινότητας, μία έννοια που είναι τόσο αναγκαία σήμερα.

Ο σχεδιασμός του Κέντρου Πολιτισμού Ίδρυμα Σταύρος Νιάρχος από τον Renzo Piano, σε συνδυασμό με τον εκτεταμένο, δημόσιο, ελεύθερο προγραμματισμό που προσελκύει χιλιάδες ανθρώπους στο χώρο καθημερινά, αντικατοπτρίζουν μία συστηματική προσπάθεια διαφύλαξης μίας κρίσιμης –λόγω της τρέχουσας κατακερματισμένης κατάστασης των κοινωνιών μας– πτυχής της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, αυτής του δημόσιου χώρου.

Για άλλη μια φορά, σας ευχαριστώ θερμά εκ μέρους του Ιδρύματος.